

Fraaie gang in de Teekenschool.

Pronkjuweel van Roermond

De Teekenschool in oude glorie hersteld

Na vijftien lange jaren van leegstand en verval is de beroemde Roermondse Teekenschool aan de Godswaerdersingel gerestaureerd. Het Cuypers Genootschap, onder de bezielende leiding van dr. Bernadette van Hellenberg Hubar, heeft ervoor gezorgd dat het Roermondse publiek werd wakker geschud. Inzet was het behoud en, wellicht nog belangrijker, het vinden van een passende bestemming. De Bond Heemschut, en met name de afdeling Limburg onder aanvoering van voorzitter mr. Jo Matti, heeft ondersteuning gegeven op ieder moment dat dit nodig was.

Ofschoon het ontwerp van de hand van *Van Lohorst* en *Van der Schuit* is, mag de uit 1905 stammende Teekenschool als een product van de vermaarde architect *Pierre Cuypers* (Roermond, 1827-1921) worden beschouwd.

De visie van architect Cuypers

Met zijn werken heeft Pierre Cuypers, onder meer in zijn hoedanigheid van Rijksbouwmeester, mede het aanzien bepaald van de jonge Nederlandse staat. Zijn vele neogotische kerken, en het Rijksmuseum en het Centraal Station in Amsterdam mogen met recht, ook vandaag de dag, gezichtsbepalend voor ons land worden genoemd.

Cuypers' ideeën over ambacht en kunst werden geïnspireerd door de Arts en Crafts Movement van de Engelsman *William Morris*. In de 19de eeuw zocht men in artistieke kringen naar een antwoord op de toenemende industrialisatie. Niet alleen zag men de voortschrijdende mechanisering als een aantasting van het 'schone' en het ambachtelijke, maar ook als een bedreiging van de maatschappelijke eenheid. In dit licht moeten we ook de rol zien die Cuypers als voortrekker binnen het Katholiek Réveil heeft gespeeld. Zijn streven naar emancipatie behelsde ook een verlangen naar behoud van sociale cohesie. Als toonbeeld van een organische maatschappij golden in de 19de eeuw de middeleeuwse steden met hun gildes. Volgens mensen als Cuypers was voor de kunst

ook een opvoedkundige taak weggelegd. In alle openbare ruimtes die de Roermondenaar maakte moesten de mensen mooie dingen kunnen aanschouwen. Mooie produkten konden volgens Cuypers evenwel alleen door geïnspireerde en goed opgeleide vaklieden worden gemaakt. Hij achtte het een van zijn belangrijkste taken om zijn inzichten en vaardigheden aan een jongere generatie over te dragen.

Kruisribgewelf

Cuypers geldt als de herontdekker van het kruisribgewelf. Hij was ook een van de eersten die de esthetische kwaliteit van baksteen onderkende. Cuypers vond dat men de binnenconstructie van een gebouw ook van buiten moest kunnen zien. De bouwmeester was tevens een fenomenaal tekenaar. Zijn ingekleurde ontwerp-aquarellen zijn zonder meer een lust voor het oog te noemen. Cuypers' kleurige decoraties die de constructie van een gebouw benadrukken en er een 'Gesamtkunstwerk' van maken, waren baanbrekend voor Nederland. Cuypers' opvattingen sloten aan bij de visie van een man als *Victor de Stuers*. Deze maakte duidelijk dat een volk niet zonder musea en monumenten kan. Verder hield De Stuers met *Molkenboer* een pleidooi voor een gedegen opleiding tot ontwerper. De belabberde presentatie van Nederland op de wereldtentoonstellingen van 1851 en 1873 in Londen en Wenen had volgens hen op pijnlijke wijze

aangetoond dat ook de industriële productie niet zonder vakmanschap kan. Met de komst van de Fransen in 1795 waren niet alleen de gildes verdwenen, maar daarmee ook de ambachtelijke opleidingen. Aangezien de Nederlandse regering, geheel volgens haar liberale principes, het tekenonderwijs niet wilde subsidiëren, werd in de behoefte aan een degelijke opleiding niet voorzien. Ten einde raad werden er door particulieren spoedcursussen tot tekenleraar opgezet. Deze 'wandelleraars' werden ingezet om overal in het land tekenonderwijs te geven. Ook Cuypers speelde in deze een rol: bij het Rijksmuseum richtte hij in 1879 een speciale tekenschool, de Quellinusschool, op.

Het gebouw

In de Teekenschool van Roermond kunnen we alle aspecten van Cuypers' visie terugvinden. In de bisschopsstad werd al vroeg een opleiding voor ambachtlieden gestart. In de Stadsteekenschool in de Munsterstraat leerden de ambachtlieden meer over kunstgeschiedenis, iconografie, kleurenleer en symboliek. De opleiding was zo populair dat het gebouw al gauw te klein werd. In 1882 werd er al een reorganisatie doorgevoerd. Er werden toen reeds plannen gemaakt voor een nieuw schoolgebouw, die uiteindelijk resulteerden in de oprichting van de tegenwoordige Teekenschool. Men was van mening dat het nieuwe gebouw een staalkaart moest zijn van

hoogtepunten op ambachtelijk gebied. De plannen werden in 1905 gerealiseerd. De gemeente koos voor een lokatie aan de Godsweerdersingel omdat die paste in de stedenbouwkundige herinrichtingsplannen. In zijn Roermondse werkplaats had Cuypers de beschikking over goed opgeleide ambachtslieden. Velen van hen waren afkomstig uit Duitsland en België, waar zij door de industrialisatie hun baan als ambachtsman kwijt waren geraakt. In de Roermondse ateliers konden ze meteen aan de slag. Het betreft een u-vormig ontwerp met klassen voor tekenonderwijs, kunstgeschiedenis en bouwkunst. Ook was er een klein museum ingericht. Al vrij snel werd de Teekenschool uitgebreid met een conciërgewoning en een ambachtsschool, waarin ondermeer een smidse was ondergebracht. Daardoor ontstond er een vijfhoekig complex, dat als een harmonisch geheel overkomt. Door de klaslokalen rondom de binnenplaats te groeperen, verkreeg men een constante lichtinval en een redelijke binnentemperatuur. De gangen van de

Teekenschool liggen aan de oostzijde, de singelkant. Daardoor zijn de vertrekken geïsoleerd tegen geluid en kou. Een dergelijk concept geeft de gebouwen vandaag de dag een ecologisch verantwoord karakter. Van buiten is de interne constructie goed te zien. Deze wordt nog benadrukt door de kleurige ornamenten. Mozaïeken, tegeltableaus en beelden tonen de passant op symbolische wijze de schone kunsten en ambachten die binnen geleerd werden. Bij binnenkomst in het trappenhuis werd vroeger de aandacht geleid naar een nis waarin een beeld uit de Griekse mythologie 'de schone kunsten' voorstelde. Het trappenhuis vormt de spil tussen de vleugels van het gebouw. Het is een fraai staaltje vakmanschap in metseltechniek. In het gebouw is veel aandacht geschonken aan de details. Alles ademt er de sfeer van het Gesamtkunstwerk. De deuren en hun kozijnen, het beschilderd en schoon metselwerk, de tegelvloeren, kortom alles is in harmonie met elkaar, zowel wat materiaal, vorm als kleur betreft. Het schoon metselwerk is prachtig te

zien in de gewelven in de gangen en in de trappenhuis. De kleuren in het interieur zijn tegengesteld aan die van het exterieur. Buiten is er donkere baksteen met lichte banden, binnen lichte baksteen met donkere banden gebruikt. Binnen is op sommige plaatsen de baksteen bedekt met geschilderd metselwerk, een van de kenmerken van de interieurs van Cuypers.

De restauratie

Voor al diegenen die zich ingezet hebben voor de restauratie was het grootste probleem het vinden van een passende gebruiker. Natuurlijk is een herstructurering van het gebouw nodig als de functie ervan verandert. Maar die mag niet de hele structuur aantasten. De eerste stap was het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek. Het bureau *Van Stigt* uit Amsterdam wist de gemeente Roermond te melden dat er voor de Teekenschool nog een toekomst was weggelegd. Haast was echter geboden, want enkele strenge winters en een krachtige aardbeving hadden de bouwtechnische staat van het gebouw sterk aangetast. Misschien was het juist de aard-

Kruisribgewelf Teekenschool van Pierre Cuypers. Foto's Yvonne de Vries.

Voorgevel Teekenschool.

Trappartij in de Teekenschool.

beving van 1992 die in Roermond de zorg voor herstel van monumenten actueel maakte.

Herbestemming

Na veel zoeken kon een huurder voor de Teekenschool worden gevonden. De Limburgse Werkgeversvereniging bleek bereid er haar kantoren in onder te brengen. Architect *Frans van Dun* kon nu samen met een bouwteam van de gemeente Roermond en een aannemerscombinatie aan de slag. Men had één zaak gemeen: de grote waardering voor dit gebouw. Veel aannemers hebben er zelf op school

gezet en zijn daar nog steeds trots op. De architect heeft nieuwe ingrepen moeten uitvoeren om aan de huidige bouwvoorschriften te kunnen voldoen, maar hij heeft de structuur van het gebouw bewaard.

Van gemeentewege heeft men moeten laveren tussen de financiële mogelijkheden, de brandweervoorschriften, de ARBO-wetgeving, welstandseisen, bouwtechnische eisen en monumentenzorg. Met veel optimisme heeft men iedere stap in de planfase gezet. Het resultaat ervan is dat Roermond haar pronkjuweel terug heeft: een gebouw dat zeer nauw verwe-

Wandtableau met spreuk.

ven is met de cultuur en de historische achtergrond van de stad.

Als u belangstelling heeft om het gebouw van binnen te bekijken, kunt u contact opnemen met de VVV, Kraanpoort 1, 6040 AR, Roermond.

Telefoon: 0475-333205, fax: 0475-335068.

De VVV heeft ook een handzaam gidsje gepubliceerd over de Teekenschool en haar betekenis voor Roermond.

Yvonne de Vries is de voormalig PR-medewerker van Heemschut Limburg, Frank Hovens is de nieuwe PR-medewerker.